
Ornitologové dedukují informace o tropických ptácích jako Sherlock Holmes

Informace o tropických ptácích ornitologové dedukují jako Sherlock Holmes

Už po deset let jezdí RNDr. Ondřej Sedláček, Ph.D., z Přírodovědecké fakulty UK do středoafriického Kamerunu zkoumat tamější bohatou ptáčí říši. Většina jeho výprav míří na Kamerunskou horu – nejvyšší vrcholak země (4095 m. n. m.) a navíc činnou sopku.

„Většina našich vědomostí o tropických ptácích jsou vlastně jen domněnky, moc toho o nich zatím nevíme. Většinu toho dedukujeme. Při výzkumu v Kamerunu se snažíme zjistit, co ptáci žerou a jak využívají prostředí, ve kterém žijí. Zabýváme se také výzkumem ptáčího zpěvu, což nám může říci něco o rozmístění hnízdní aktivity během roku. O tom se neví vůbec nic,“ upozornil Ondřej Sedláček.

Čeští vědci spolupracují jak s kamerunskými přírodovědci, tak především s vědci z různých univerzit po celém světě. „O tropických ptácích se tvrdí, že zpívají pořád. Přitom se k tomu zatím nedělaly žádné výzkumy. Nyní toto tvrzení chceme potvrdit či vyvrátit zvláštním výzkumem, ke kterému používáme speciální nahrávací přístroje. Ty jsme zavěsili na stromy a nastavili tak, aby nám ve stanovené hodiny a dny nahrávaly zvuky z okolí,“ vysvětlil Ondřej Sedláček s tím, že po roce nahrávání jim s analýzou dat pomůže moderní bio-akustická laboratoř z polské Poznaně, která se specializuje na analýzu ptáčího zpěvu.

Kamerunská krajina je unikátní tím, že má na středozápadní Afriku velmi vysoké pohoří. Hory jsou porostlé takzvanými horskými mlžnými lesy, které však domorodci postupně kácují kvůli zemědělství. Řada živočišných i rostlinných druhů tak pomalu ztrácí přirozené prostředí pro život. Právě tomu se snaží zabránit projekt Martina Mikeše, jednoho ze studentů Ondřeje Sedláčka, který v severozápadním Kamerunu v oblasti zvané Kedjom-Keku vybudoval základní školu. Zde se mají místní lidé vzdělávat nejenom v psaní a počítání, ale také v hospodárnějším využívání své domovské krajiny.

„Tím, jak člověk začal zasahovat do krajiny, mlžné lesy zůstaly jen v menších plochách, poněkud v nepřístupných údolích. Proto jsme studovali, jakým způsobem to ovlivňuje ptáčí společenstva. Zajímalo nás, jak moc ptákům vadí, že jim z velkého lesa zbyly jen malé plochy,“ vysvětlil Ondřej Sedláček. Ptáci jsou na rozdíl od jiných druhů zvýhodněni tím, že většinou létají, takže se mohou snadněji přemístit i do vzdálenějších lesních porostů.

Výzkum Ondřeje Sedláčka se však dnes soustřeďuje především na oblast Kamerunské hory, čtyři tisíce metrů vysoké činné sopky na břehu Guinejského zálivu, kde žijí rostlinné i živočišné druhy rozmístěné podle stoupající nadmořské výšky. „Když stojíte vysoko na Kamerunské hoře, můžete se dívat dolů do nížinného lesa, kde žijí úplně jiní ptáci, úplně jiné organismy než v lese horském. Vidíte to všechno pěkně svrchu. Ptáci z horních pater nikdy nescházejí do nížin, a naopak. Čím to je, nevíme, ale snažíme se to zjistit,“ popsal vědec zvláštní prostředí nejvyššího kamerunského vrcholu, kde žije i několik endemických druhů ptáků.

Důležitou součástí výzkumu, který tým ornitologů na Kamerunské hoře provádí, je odchyt ptáků, kterým odeberou vzorky peří, drápů a krve. Vzorky po návratu do České republiky analyzují a na základě toho určují, v jakém prostředí a nadmořské výšce pták žije a čím se živí. „Složení tkání nám umožní určit, jaký typ potravy jednotlivé druhy žerou a zda jsou v různých nadmořských výškách jinak specializovaní. Věříme, že jemné rozdíly ve složení peří, drápů a krve nám pak pomůžou odhalit, zda se ptáci během roku pohybují podél výškového gradientu.“ podotkl Sedláček.

I tak vědci při výzkumu narážejí na řadu komplikací. Ačkoliv je Kamerunská hora třetím nejdeštivějším místem světa, ročně tam spadne 12 000 mm srážek (k porovnání: roční průměr v ČR je 600 mm srážek), výzkumníci mají nedostatek vody, protože je to také činná sopka, a tudíž je v ní minimum pramenů. Navíc pohyb v terénu je velmi náročný. Vědcům tak pomáhají místní domorodci, kteří mačetami prosekávají potřebné cesty nebo nosí v barelech pitnou vodu. V oblasti se také pohybují stáda divokých slonů. „Zatím jsme je ještě nepotkali, vždycky slyšíme jen jejich troubení a vidáme od nich prošlapané cesty,“ oddychl si Sedláček.

Na druhou stranu je však Kamerun pro vědce relativně přátelskou zemí, kterou v současnosti neohrožují nestabilní vládní systémy či možné převraty a občanské války. I proto před deseti lety studenti z České republiky vyjeli na výzkumnou expedici právě do Kamerunu. V té době ještě Ondřej Sedláček netušil, že se příroda Kamerunu stane jedním z jeho největších vědeckých zájmů a že se do země ve středu černého kontinentu bude pravidelně vracet.